Bohusläns museum
RAPPORT 2018:22

Bronsåldersfynd i Resteröd

Arkeologisk undersökning, schaktningsövervakning
Resteröd 57, Restenäs 2:17
Resteröds socken, Uddevalla kommun
Robert Hernek

BOHUSLÄNS MUSEUM

Bohusläns museum
RAPPORT 2018:22

Bronsåldersfynd i Resteröd

Arkeologisk undersökning, schaktningsövervakning

Resteröd 57, Restenäs 2:17

Resteröds socken, Uddevalla kommun

Robert Hernek

BOHUSLÄNS
MUSEUM

Bohusläns museum
Museigatan 1
Box 403
451 19 Uddevalla
tel 0522-65 65 00, fax 0522-126 73
www.bohuslansmuseum.se

ISSN 1650-3368
Författare Robert Hernek
Grafisk form, layout och teknisk redigering Lisa K Larsson
Omslagsbild Framsidan visar fragment av en holkyxa från yngre bronsålder. Foto Cecilia Ahlsén, Bohusläns museum. Baksidan visar vy över den östra delen av Resteröd 57. Foto mot ostnordost Robert Hernek.
Tryck Bording AB, Borås 2018
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket medgivande 90.8012

Innehåll

Sammanfattning 7
Bakgrund 7
Landskapsbild 7
- Naturlandskap 7
- Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar 7
- Resteröd 57 7

Metod 9
Resultat 9
- Grävda schakt 9
- Fynd – ett spån och en holkyxa av brons 9
- Datering och slutsats 13

Referenser 15
Tekniska och administrativa uppgifter 16
Bilagor 17

Figur 1. Utsnitt ur Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad.

Figur 2. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:20 000.

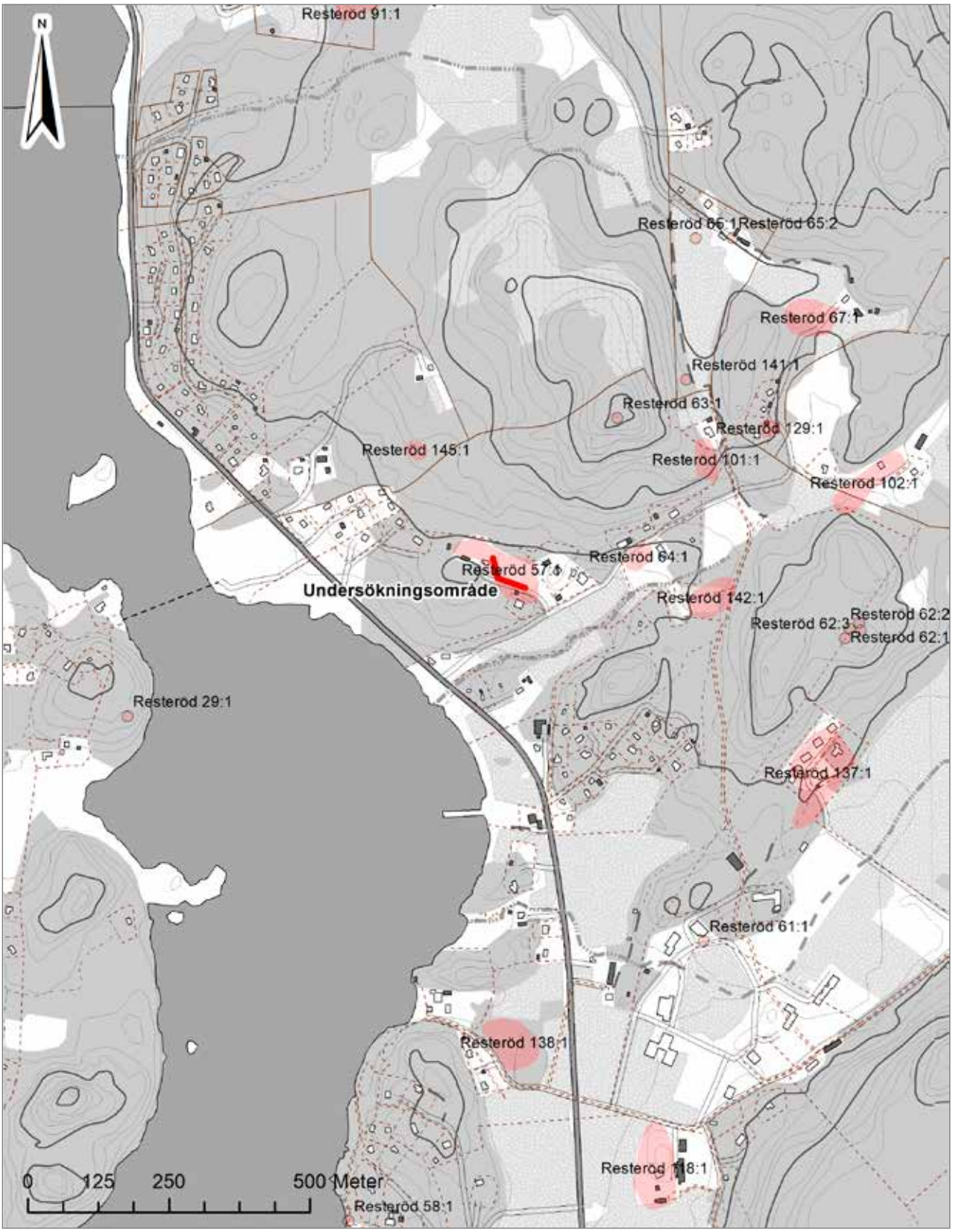

Figur 3. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan med undersökningsområdet samt närliggande fornlämningar markerade. Skala 1:10 000.

Sammanfattning

Med anledning av arbete för anslutning till kommunalt vatten och avlopp genomförde Bohusläns museum under en dag i maj månad 2018 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Undersökningen gällde södra delarna av en stor långsträckt boplats, fornlämning Resteröd 57:1, inom fastigheten Restenäs 2:17 som ligger inom ett område som också går under namnet Andorra (Länsstyrelsen Dnr 431-38101-2017). Uppdragsgivare var en privatperson.

Resteröd 57:1 ligger i en smal sidodalgång med branta berg i öster och ett lägre bergsparti i söder och stora delar av boplatsen utgörs av en åker i vall. Höjden över havet är 15–20 meter. Inom boplatsen har man tidigare påträffat ett stort antal fynd och som utgörs av ett enhetligt gropkeramiskt material.

De berörda delarna av boplatsen visade sig ligga på finkorniga sediment silt och sandig silt men blev i de högsta partierna längst i väster allt sandigare. Vid undersökningen påträffades bara ett fynd, ett spån, som korresponderar med de tidigare gjorda gropkeramiska fynden. Ett mer oväntat fynd var ett fragment från en holkyxa av brons som dateras till yngre bronsålder. Fyndet antas vara av tillfälligt slag där yxan gått sönder under arbete någonstans i boplatsens närhet.

Den gropkeramiska boplatsen ligger med stor sannolikhet i fornlämningens västra, något högre belägna parti, det vill säga utanför den aktuella VA-ledningen. Här är ett karaktäristiskt läge för en kustboplats från stenåldern; ett skyddat sadelläge med havsvikar både i öster och i väster. Däremot finns få indikationer om att åkern innehåller boplatslämningar vilket också inbegriper boplatser från metalltid.

Bakgrund

Med anledning av VA-ledningar i området har Bohusläns museum genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i området Andorra beläget innanför Restenäsön (figur 3 och 5). Berörd fornlämning var en boplats Resteröd 57:1 inom fastigheten Restenäs 2:17, Uddevalla kommun. Syftet med den arkeologiska undersökningen var att löpande dokumentera de delar av fornlämningen som berörs av arbetsföretaget och ta till vara fynd.

Arbetet utfördes under en dag under den extremt varma månaden maj 2018 och gjordes i samband med själva arbetsföretaget där fastighetsägaren tillhandahöll grävmaskin. Uppdragsgivare var fastighetsägaren. Östra delen av Resteröd 57 var 2017 föremål för samma typ av schaktningsövervakning och för den insatsen svarade Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ men inget neolitiskt material påträffades (Länsstyrelsens diarienummer 431-15153-2015).

Landskapsbild

Naturlandskap

Detta landskapsavsnitt, området innanför Restenäs ö, karaktäriseras av en smal zon med strandängar som i öster övergår i bergsmark där bergen kan vara både höga och branta. Mellan bergspartierna återfinns mindre dalgångar och området Andorra utgör en liten sidodalgång. Från Restenäs löper också en något större dalgång i nordostlig riktning där terrängen höjer sig successivt upp mot gården Lunden.

Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar

Längs kuststräckan från Ljungskile i söder till Byfjordens mynning i norr finns ett pärlband av stenåldersboplatser belägna 20–40 meter över havet omfattande såväl mesolitikum som neolitikum. Planerade och utförda VA-anslutningar kommer att beröra flera av dessa boplatser. Utmärkande för nämnda område är att flera boplatser kan dateras till yngre mellanneolitikum/gropkeramisk kultur. En sådan boplats innehållande dekorerad keramik är Resteröd 53 vid Ulvesund två kilometer söder om Resteröd 57. Den har delvis blivit undersökt i samband med ett studentarbete men någon egentlig rapport finns inte (se dock bilaga i FMIS).

I området finns också rösen och stensättningar varav några är belägna på öarna utanför, såsom Kråkholmen, Strande ö och Restenäs ö. Järnålderns bebyggelse förefaller finnas lite längre inåt land, i området kring Resteröds kyrka.

Inför den stora VA-ledningen från Ljungskile till Uddevalla gjorde Bohusläns museum år 2006 arkeologiska utredningar. Den går till stor del i låglänt terräng och bara ett par nya boplatser påträffades (Ortman 2007).

Resteröd 57

Boplatsen Resteröd 57 ligger i en smal sidodalgång med branta berg i öster och ett lägre bergsparti i söder (fi-

Figur 4. Vy över västra delen av åkern på Resteröd 57. Den gropkeramiska boplatsen är med mycket stor sannolikhet belägen i området bakom trädridån till höger om huset. Foto mot nordväst, Robert Hernek, Bohusläns museum.

gur 3 och 12). Stora delar av boplatsen utgörs av åker i vall men ytan längst i väster kan beskrivas som en trädgårdstomt där man tidigare odlat potatis. Höjden över havet är 15–20 meter. Inom Resteröd 57 har av tidigare fastighetsägaren påträffats ett stort antal fynd som förefaller vara ett enhetligt gropkeramiskt material. Det rör sig om en flintyxa, ett antal spånpilspetsar av olika typer, flera spånskrapor, en kärna av cylindrisk typ samt obearbetade spån och flintavfall (se bilaga i FMIS).

Östra delen av Resteröd 57 har undersökts tidigare och även då var det fråga om anslutningsledning. Det var en schaktningsövervakning och den utfördes av Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ så sent som 2017 (figur 5). Rapporten är ännu inte tillgänglig men av slutredovisningen (Länsstyrelsens diarienummer 431-15153-2015) framgår att det under matjorden fanns ett lager med siltig sand och i detta lager påträffades tre flintor; två metallslagna avslag samt en eldslagningsflinta från järnålder eller senare. Vid det tillfället gjordes även schaktningsövervakning av Resteröd 54, belägen cirka 150 meter längre österut (figur 3).

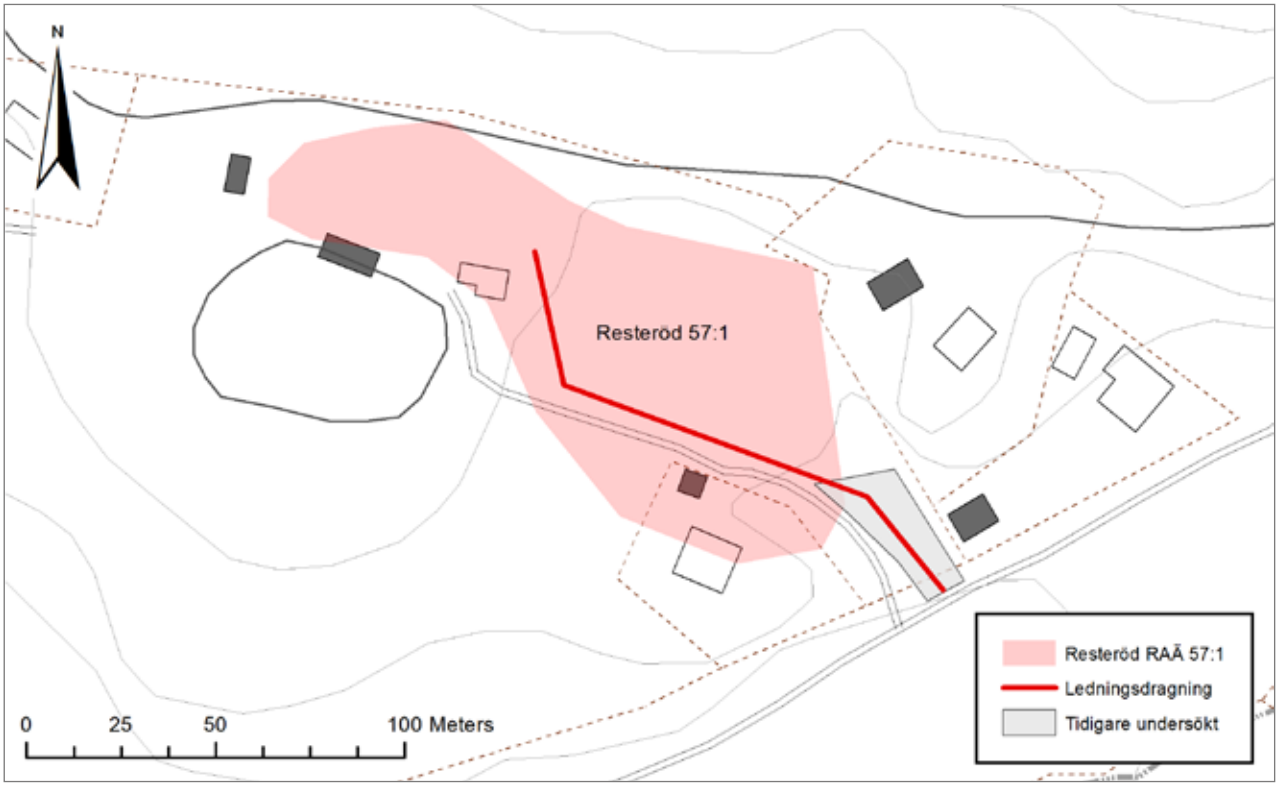

Figur 5. Översikt av Resteröd 57:1 med ledningsdragningen och det tidigare undersökta området markerat. Skala 1:2 000 (se även figur 12).

Metod

Inför arbetet gjordes en översiktlig bedömning av platsen, tidigare fynd, nivåer och omkringliggande fornlämningsmiljö. Vid arbetet grävdes schakt i den planerade ledningsdragningen och detta gjordes med en mindre larvgående grävmaskin med en skopbredd på 1,30 meter. Ett antal foton togs och schakten har mätts in med gps. Inga prover togs och ett fynd har tillvaratagits.

Resultat

Grävda schakt

Vid undersökningen grävdes sex schakt till en sammanlagd längd av 25,5 meter. Samtliga schakt grävdes i åkern och i södra delen går ledningsdragningen tämligen nära och parallellt med den grusväg som löper fram till fastigheten (figur 6). I dessa schakt, schakten 1, 5 och 6, utgörs jordarten av fina material; silt eller sandig silt det vill säga material där man aldrig finner neolitiska boplatslämningar (bilaga 1).

I ledningssträckan som löper mot nordväst övergår jordarten succesivt till något grövre material för att i schakt 2 bestå av siltig sand med inslag av sten och det var också här enda flintfyndet gjordes. Det längre schakt 2 visade sig dock vara stört genom ett stendike, ett modernt dräneringsrör samt en avloppsledning. Därtill var en större störning med luckert humöst innehåll vars funktion är oklar. Även i schakt 3 fanns en recent anläggning; 1,0 × 0,40 meter stor och 0,12 meter djup med innehåll av lucker siltig sand samt rikligt med träkol. Det är mycket troligt att schakt 2 är grävt i utkanten av det område där de gropkeramiska materialen återfinns.

Fynd – ett spån och en holkyxa av brons

Det enda fyndet av flinta gjordes i matjorden i schakt 2. Det rör sig om ett 38 millimeter långt och 18 millimeter brett spånfragment där ena sidan utgörs av krusta. Spånet, som inte tillvaratagits, har ett antal fina retuscher längs ena sidan. Spånet är karaktäristiskt för gropkeramisk kultur.

Vid den successiva avbaningen av matjorden i schakt 6 påträffades vad som först antogs vara ett recent föremål av keramik, en bit av halsen till någon typ av flaska. Dess

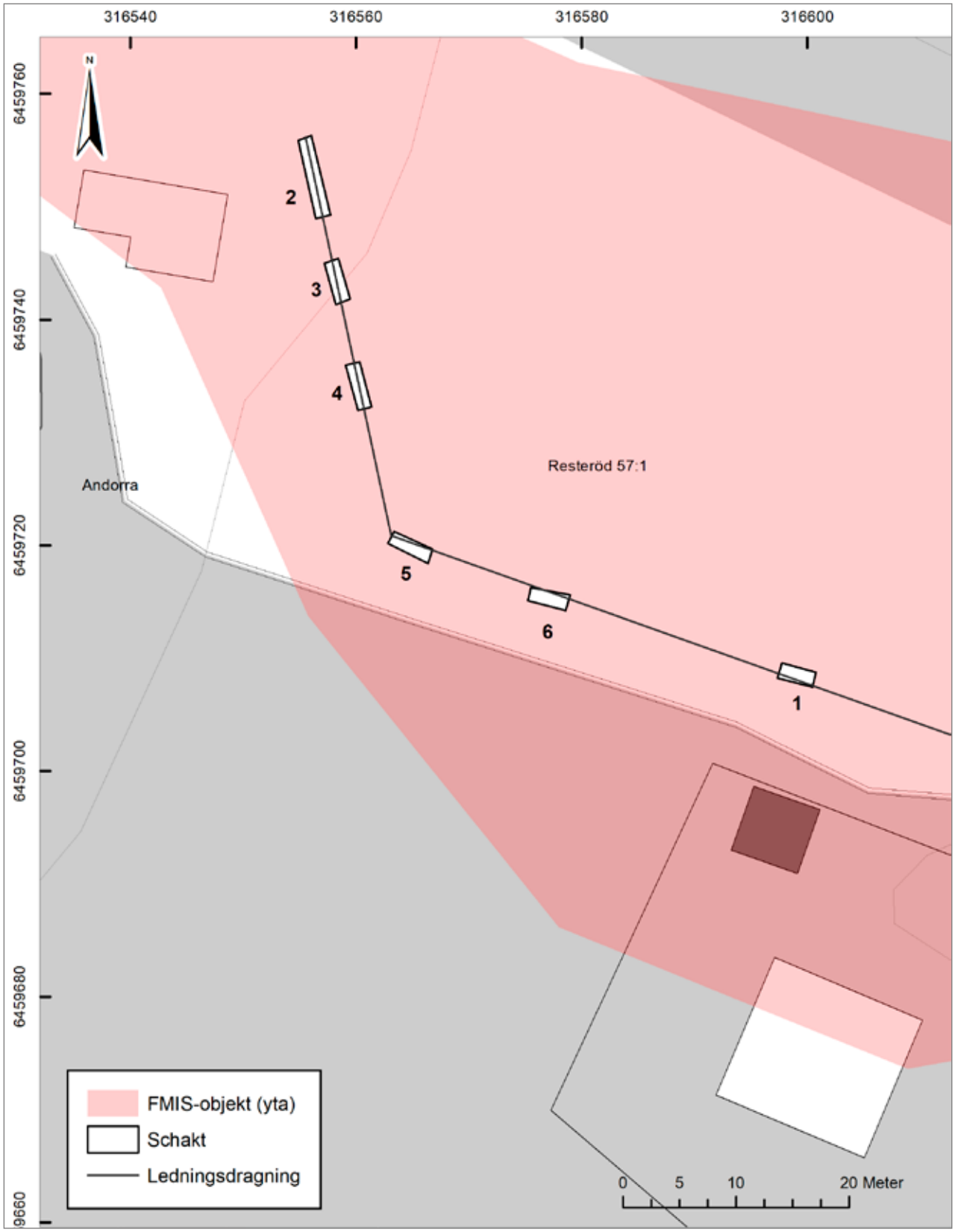

Figur 6. Plan över berörd del av Resteröd 57 med grävda schakt markerade. Skala 1:500.

Figur 7. Profil vid schakt 1 med tjocka lager av sandig silt. Foto mot norr, Robert Hernek, Bohusläns museum.

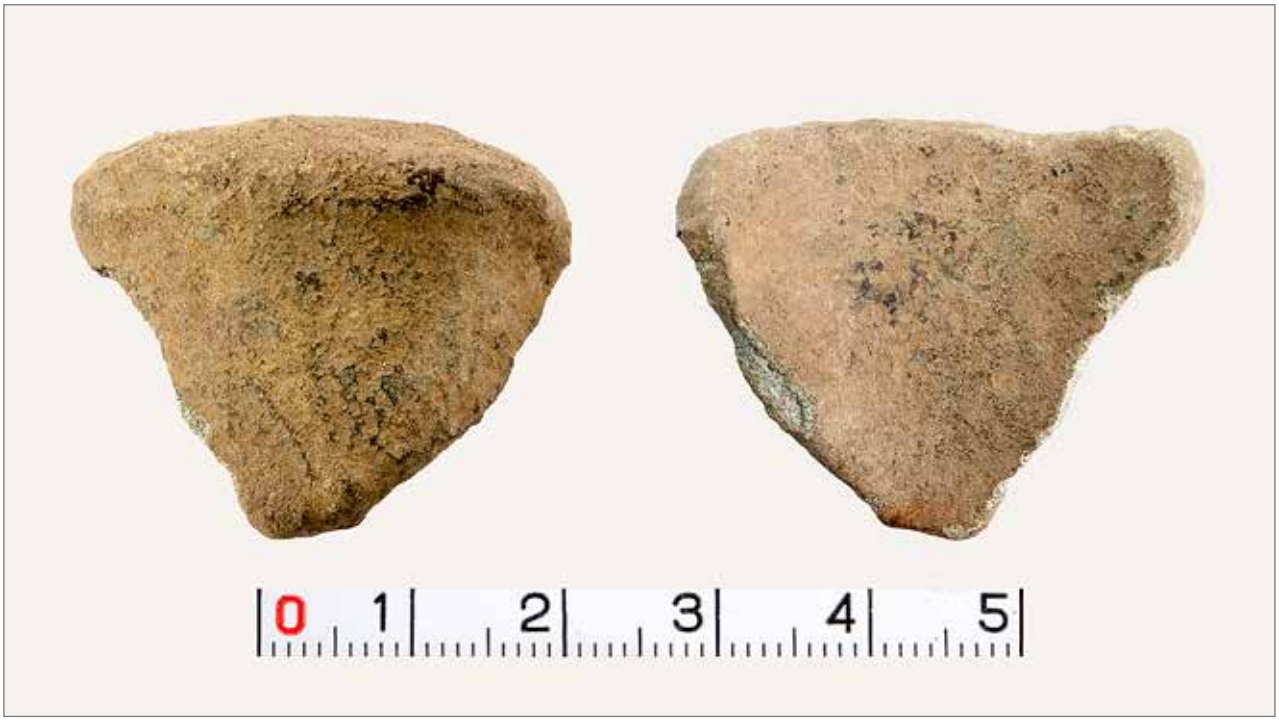

Figur 8. Fragment av en holkyxa i brons funnen bland recenta fynd i matjorden i schakt 6 (inv.nr UM 29627). Foto Cecilia Ahlsén, Bohusläns museum.

Figur 9. En holkyxa från period IV funnen i Västra Vemmerlöv i Skåne (SHM 412797, inv.nr 2548). Yxan från Resteröd 57 bör ha varit av liknande typ. Foto Historiska museet.

Figur 10. Vy över södra delen av Resteröd 57. Ungefär vid krysset grävdes schakt 6 där det hittades ett fragment av en holkyxa från bronsåldern. Foto mot sydost, Robert Hernek, Bohusläns museum.

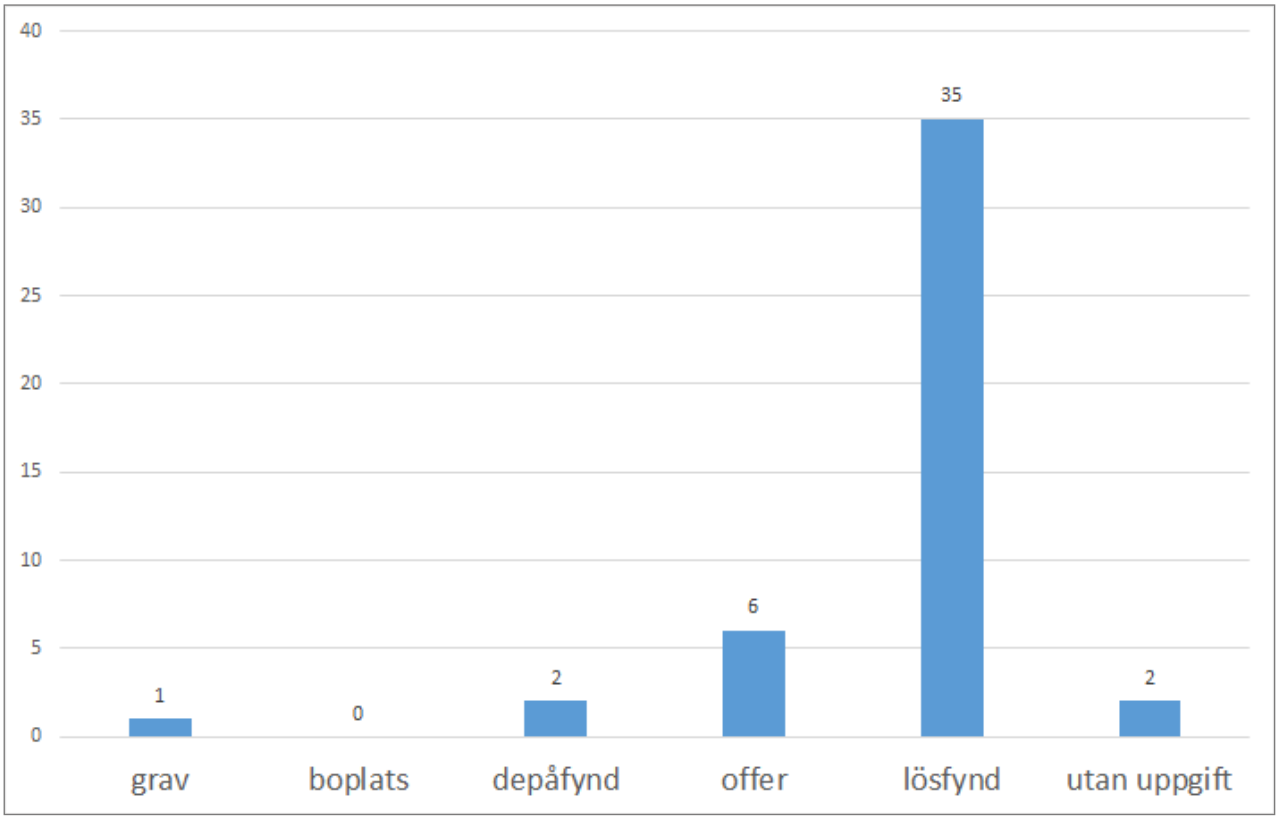

Figur 11. Diagrammet visar fyndkontext för 46 holkyxor funna i Göteborgs och Bohuslän län. Som framgår dominerar lösfynden stort. Underlag ur Kindgren m.fl. 1999, tabell 1c.

tyngd antydde emellertid att det kunde vara fråga om metall och vid närmare granskning efter avslutad grävning, stod det klart att föremålet var av brons och att det framställts genom gjutning.

Med mycket stor sannolikhet är det fråga om ett fragment av en holkyxa, troligen av en typ som dateras till yngre bronsålder. Fragmentet visar att yxan haft en rund holköppning och med upphöjd kant runt holken (figur 8, se även figur 9).

Det är sällan man hittar bronser från bronsålder i Bohuslän. En katalog av bronsåldersfynd från Göteborgs och Bohuslän län (Kindgren m.fl. 1999) omfattar 233 föremål från 151 olika platser. Fynd från yngre bronsålder dominerar med 163 föremål.

Den visar också holkyxor är den vanligaste föremålskategorin med sammanlagt 48 fynd varav alla utom två dateras till yngre bronsålder (Kindgren m.fl. 1999, tabell 1c).

Där framgår också i vilken kontext som bronsföremålen hittats. Som framgår av figur 11 så dominerar lösfynden stort. Antalet offer- och depåfynd uppgår till åtta fynd vilket torde vara en något för hög siffra om man ser till beskrivningarna av de enskilda fynden. Holkyxan från Resteröd måste också betraktas som ett lösfynd och att den låg just där är nog en tillfällighet; yxan kan helt enkelt gått sönder vid arbete, kanske i samband med avverkning för att samla lövfoder till djuren.

Datering och slutsats

Förutom en del recenta fynd hittades bara två föremål. Det ena är ett spån av en typ som är karaktäristiskt för gropkeramisk kultur och som korresponderar med tidigare fynd på platsen.

Det andra föremålet är ett fragment av en holkyxa av brons, högst troligt av en typ som tillhör bronsålderns slutskede, period IV–VI.

De partier som berördes av ledningen innehåller inga neolitiska boplatslämningar och det är överhuvudtaget tveksamt om det inom åkern finns lämningar även från andra tider. Den neolitiska boplatsen ligger med stor sannolikhet i fornlämningens västra del. Här finns ett klas-

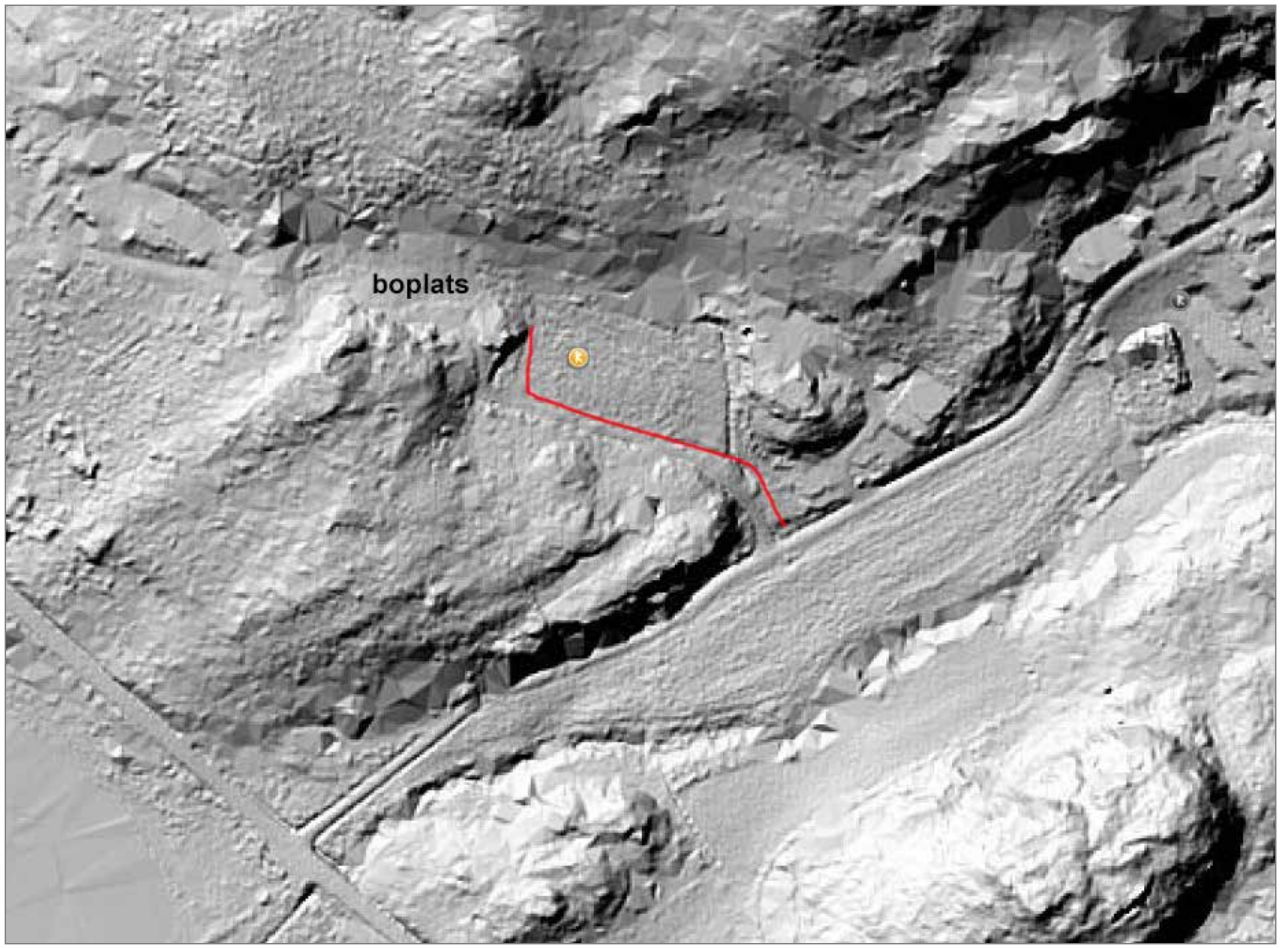

Figur 12. Terrängmodell av området Andorra med ledningsdragningen markerad. Den gropkeramiska boplatsen ligger med stor sannolikhet i sadelläget strax väster om åkern. Underlag från FMIS.

siskt boplatsläge, ett sadelläge med en havsvik både i öster och i väster. I norr var ett stort brant berg medan det i söder fanns ett mindre skyddande bergsparti (figur 12).

Fyndet av holkyxan bör knappast ses som en boplatsindikation utan mer ett fynd av tillfälligt slag; helt enkelt att yxan gått sönder vid arbete med att hugga träd eller samla in lövfoder till djuren. Det större yxfragmentet har rimligtvis tillvaratagits för att gjutas om.

För att summera resultatet av 2018 års delundersökning av Resteröd 57 finns få indikationer om att åkern innehåller boplatslämningar.

Referenser

Litteratur

Kindgren, H. m.fl. 1999. *Bronser. Bronsåldersfynd i Göteborgs och Bohus län.* Red av Kindgren, H. Kulturhistoriska dokumentationer 8. Bohusläns museum.

Ortman, O. 2007. *VA-ledning mellan Uddevalla och Ljungskile. Arkeologisk utredning, Forshälla, Ljung, Resteröd och Uddevalla-Bäve socknar, Uddevalla kommun.* Bohusläns museum, Rapport 2007:31.

Övriga källor

FMIS. Digitala fornminnesregistret. Riksantikvarieämbetet, Stockholm. Tillgänglig digitalt: http ://www.raa.se/ hitta-information/fornsok-fmis/, besökt 2018-06-07.

Slutredovisning gällande delundersökning/schaktningsövervakning av Resteröd 54 och 57 utförd av Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ (Länsstyrelsens diarienummer 431-15153-2015).

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst dnr:	431-38101-2017
Bohusläns museum dnr:	18/0015
Bohusläns museums pnr:	18015
Fornlämningsnr:	RAÄ Resteröd 57:1
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Uddevalla
Socken:	Resteröd
Fastighet:	Restenäs 2:17
Ek. karta:	8B 2d / 8123
Läge:	X 6459712,0 Y 316590,0
Meter över havet:	15–20
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Uppdragsgivare:	Privatperson
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Projektledare:	Robert Hernek
Fältpersonal:	Robert Hernek
Fältarbetstid:	2018-05-30
Arkeologtimmar:	8
Undersökt yta:	26 löpmeter schakt
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	F1: bronsföremål/holkyxa: UM 29627

Bilagor

Bilaga 1. Tabell schakt

Bilaga 1. Tabell schakt

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	3,00	1,30	0,65	Matjord: 0,30, grå sandig silt: 0,10, ljusgrå sandig silt (se figur 7).
2	7,00	1,30	0,40	Matjord, något sandig: 0,35, botten av ljus sandig silt. Ett flertal recenta störningar.
3	3,50	1,30	0,45	Matjord, hårt packad: 0,30, humös sandig silt/kolluvium: 0,05-0,10, botten av sandig silt.
4	4,50	1,30	0,30	Matjord: 0,25, botten av ljus gulbrun lerig silt.
5	4,00	1,30	0,45	Matjord: 0,30, sandig silt/kolluvium: 0,05-0,10, botten av ljus lerig silt. Störning i s delen.
6	3,50	1,30	0,30	Matjord, siltig: 0,25, botten av ljus lerig silt.